

Terenowe Warsztaty Sedymentologiczne
Sedymentologia i rozwój strukturalny
osadów rzecznych i lodowcowych kenozoiku Polski środkowej
Ślesin, 11–15.09.2023 r.

Terenowe Warsztaty Sedymentologiczne nie odbywały się przez kilka ostatnich lat, m.in. ze względów pandemicznych, dlatego pracownicy Zakładu Badań Paleośrodowiskowych Instytutu Geologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu postanowili je reaktywować. Pomysł ich zorganizowania zbiegł się z 70. urodzinami prof. Tomasza Zielińskiego (ryc. 1). Warsztaty odbyły się w dniach 11–15.09.2023 r. w Ośrodku Szkoleniowo-Wypoczynkowym *Gwarek* w Ślesinie, a przewodniczącym komitetu organizacyjnego był Wojciech Włodarski.

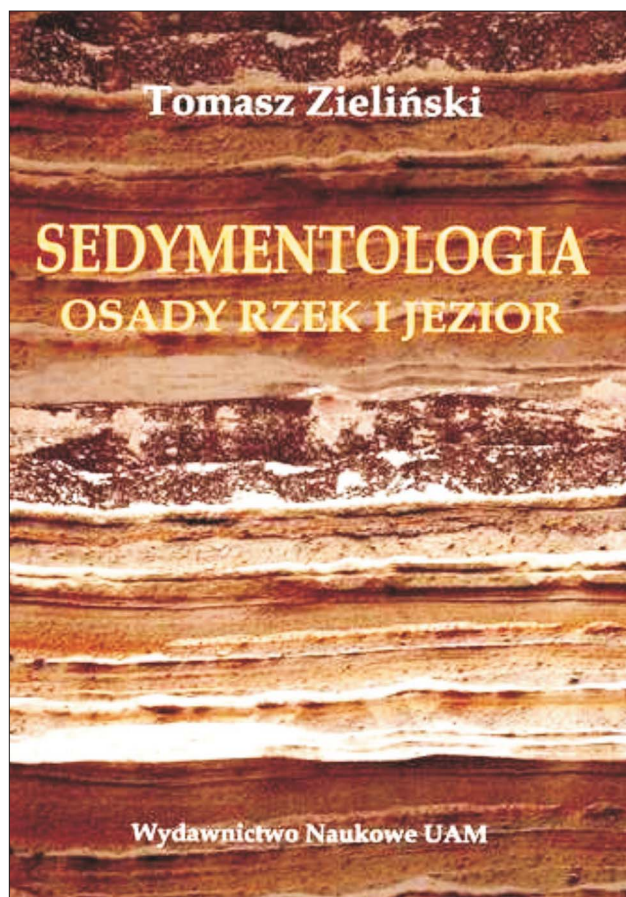
Jubilat, Tomasz Zieliński, jest wybitnym sedymentologiem, badaczem osadów klastycznych czwartorzędu, neogenu i triasu. Kształcił się i pracował kolejno na Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Śląskim i Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie zdobywał kolejne stopnie kariery zawodowej i naukowej. Pełnił różne funkcje kierownicze, w tym prodziekana ds. naukowych Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. W okresie pracy na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza otrzymał też stanowisko profesora zwyczajnego. Był wieloletnim członkiem Komitetu Badań Czwartorzędu Polskiej Akademii Nauk, a od kilkunastu lat jest redaktorem naczelnym czasopisma geologicznego *Geologos*. Profesor jest niezrównanym dydaktykiem, promotorem kilkudziesięciu prac licencjackich i magisterskich oraz kilku doktorskich. Pełniąc różne funkcje, brał także udział w kilkudziesięciu przewodach doktorskich i habilitacyjnych oraz postępowaniach w sprawie nadania tytułu profesora. Jedną z najważniejszych pozycji w dorobku naukowym Jubilata

Ryc. 1. Profesor dr hab. Tomasz Zieliński. Fot. M. Widera

jest dzieło pt. *Sedymentologia. Osady rzek i jezior* (Zieliński, 2014; ryc. 2).

Na miejsce warsztatów wybrano ośrodek *Gwarek* w Ślesinie. Jest on położony ok. 20 km na północ od Konina, wśród lasu sosnowego, w bezpośrednim sąsiedztwie rynnowego Jeziora Śleskiego, które stanowi część drogi wodnej Warta–Gopło. Jest to również fragment Goplańsko-Kujawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Podczas warsztatów odbyły się trzy sesje referatowe, jedna sesja posterowa oraz wycieczki terenowe. W przygotowanie wycieczek terenowych było zaangażowanych wiele osób, nie tylko z grona organizatorów warsztatów, ale również z Katedry Geografii Fizycznej Uniwersytetu Łódzkiego, Instytutu Nauk o Ziemi i Środowisku Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie, Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego i Laboratorium Badań Mineralogicznych Instytutu Geologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wycieczki terenowe obejmowały odsłonięcia, które zlokalizowane były/są w odległości od kilkunastu do kilkudziesięciu kilometrów od Ślesina.

Ryc. 2. Okładka książki prof. T. Zielińskiego

Warsztaty rozpoczęła sesja jubileuszowa z okazji 70. urodzin prof. Tomasza Zielińskiego. Podczas tej sesji S. Terpiłowski z Instytutu Nauk o Ziemi i Środowisku UMCS przedstawił sylwetkę, w tym dokonania naukowe i dydaktyczne Profesora. Następnie przedstawiciele kilku krajowych uczelni i ośrodków badawczych odczytali listy gratulacyjne z życzeniami wszelkiej pomyślności dla Jubilata od władz i pracowników instytucji, które reprezentowali. W czasie sesji jubileuszowej i w dwóch popołudniowych sesjach referatowych wygłoszono 12 referatów. Dotyczyły one głównie szeroko pojętej geologii czwartorzędu (sedymentologii, glacitektoniki, tektoniki, stratygrafii itd.), ale były też referaty wykraczające poza te ramy czasowe. Podczas obrad często podkreślano znaczący wkład prof. Zielińskiego w rozwój badań osadów czwartorzędowych, a szczególnie sedymentologicznych moren czołowych, sandrów i rzek. Pierwszy dzień warsztatów zakończyło spotkanie towarzyskie, w czasie którego uczestnicy mogli się lepiej poznać i osobiście złożyć życzenia Jubilatowi.

Drugi dzień warsztatów był poświęcony mioceńskim środowiskom rzeczonym. W odkrywkach KWB *Konin* (Józwin IIB i Tomisławice) uczestnikom wycieczki terenowej została przybliżona historia górnictwa węgla brunatnego w okolicach Konina oraz rozwój poglądów na temat geologii i stratygrafii osadów kenozoicznych na tym obszarze. Najwięcej uwagi poświęcono jednak najnowszym badaniom osadów korytowych w łażach poznańskich i osadów stożków krewasowych w eksploatowanym pokładzie węgla brunatnego. W tym dniu odbyła się też sesja posterowa, w czasie której zaprezentowano 18 posterów.

Kolejny, trzeci dzień przebiegał pod przewodnim tematem: *Rola sedymentacji synfałdowej w rozwoju strukturalnym moreny pchniętej podczas recesji zlodowacenia Warty*. W kilku miejscach, wzdłuż wschodniego klifu zbiornika Jeziorsko, obserwowano i dyskutowano geometrię i kinematykę fałdów glacitektonicznych. Omówiono też genezę gruboklastycznych osadów typu *jökulhlaup* oraz wpływ deformacji glacitektonicznych na migrację wód porowych

i cementację węglanową osadów czwartorzędowych. W drodze powrotnej do Ślesina uczestnicy warsztatów odwiedzili jedną z największych zwirowni w okolicy Konina – stanowisko Gołąbki. W tym miejscu omówiono i przedyskutowano, ciągle kontrowersyjny, wiek i genezę Pagórków Złotogórskich, które są najwyższymi formami terenu w tej części Polski.

Przedostatni dzień warsztatów był poświęcony geometrii i rozwojowi wałów lodowo-morenowych na obszarze moreny kutnowskiej. W stanowiskach Daszyna i Rudniki (między Krośniewicami a Łęczycą) podjęto próbę połączenia obserwowanych deformacji ze strukturami kolapsyjnymi, powstałymi w wyniku degradacji wałów lodowo-morenowych. Wracając do miejsca zakwaterowania, tj. *Gwarka* w Ślesinie, uczestnicy warsztatów mieli okazję zwiedzenia cmentarzyska megalitycznego (młodsza epoka kamienia, ok. 5,5 tys. lat temu) w Wietrzychowicach.

Ostatniego dnia spotkania uczestnikom warsztatów zaprezentowano bardzo zróżnicowane litologicznie i strukturalnie osady czwartorzędowe w stanowisku Maliniec. Mieli oni możliwość obserwacji m.in. różnych typów glin lodowcowych, a także licznych struktur depozycyjnych i deformacyjnych. W stanowisku Maliniec dokonano też podsumowania Terenowych Warsztatów Sedymentologicznych A.D. 2023, które zakończono w godzinach popołudniowych w Ślesinie. W tym miejscu warto poinformować, że dla uczestników warsztatów został przygotowany przewodnik zarówno w wersji czarno-białej, drukowanej, jak i w wersji kolorowej, elektronicznej (Widera, Hermanowski, 2023). Ta ostatnia, w formacie PDF, jest dostępna dla każdego zainteresowanego na stronie internetowej warsztatów (<https://sedtect2023.amu.edu.pl/>).

W tegorocznych Terenowych Warsztatach Sedymentologicznych wzięło udział ponad 50 osób (ryc. 3), z których większość to uczniowie, koledzy, a nawet przyjaciele prof. Tomasza Zielińskiego. Uczestnicy reprezentowali głównie, polskie ośrodki naukowe i badawcze. Byli wśród nich sedymentolodzy, geomorfolodzy, geolodzy strukturalni

Ryc. 3. Uczestnicy Terenowych Warsztatów Sedymentologicznych *Sedymentologia i rozwój strukturalny osadów rzecznych i lodowcowych kenozoiku Polski środkowej* w odkrywce Tomisławice (PAK KWB *Konin* S.A.) – ostatnia czynna odkrywka węgla brunatnego w Wielkopolsce. Fot. P. Krzywiec

i tektonicy, co sprawiło, że była to bardzo dobra i pożyteczna okazja do wymiany poglądów na różne tematy dotyczące kenozoicznych środowisk rzecznych i lodowcowych w zapisie sedymentologicznym i strukturalnym. Wreszcie udział w warsztatach zaowocował wieloma interesującymi obserwacjami terenowymi, nawiązanymi znajomością i miłymi wspomnieniami. Mamy też uzasadnioną nadzieję, że nasze spotkanie przyniosło ogrom satysfakcji naukowej i towarzyskiej każdemu z uczestników warsztatów, a nade wszystko Jubilatowi, profesorowi Tomaszowi Zielińskiemu.

LITERATURA

- WIDERA M., HERMANOWSKI P. (red.) 2023 – Przewodnik Terenowych Warsztatów Sedymentologicznych – Sedymentologia i rozwój strukturalny osadów rzecznych i lodowcowych kenozoiku Polski środkowej. Ślesin, 11–15 września 2023 r. Inst. Geol. UAM, Poznań.
ZIELIŃSKI T. 2014 – Sedymentologia. Osady rzek i jezior. Wyd. Nauk. UAM, Poznań.

Marek Widera, Piotr Hermanowski, Wojciech Włodarski